

ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Марина М. Симовић¹

Омбудсмен за дјецу Републике Српске, Факултет правних наука Универзитета „Апеирон” Бања Лука

ПРАВО НА СЛОБОДУ И СИГУРНОСТ

Притвор

Постоји повреда права из члана II/3.д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5. став 1. тачка ц) Еропске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је редовни суд апеланту одредио притвор иако из оспорених рјешења произлази да у односу на постојање основане сумње није дато довољно и релевантно образложење, зато што редовни судови нису образложили које су то „чињенице или информације на темељу којих ће објективни проматрач закључити да је особа која је у питању могла починити кривично дјело за које се терети“, већ су се само позвали на потврђену оптужницу. Постоји кршење овог права и када приликом апелантова изјашњења о приједлогу за одређивање притвора, супротно закону, није био присутан његов бранилац, због чега лишавање слободе није било у складу с „процедуром прописаном националним законом“.

Из образложења:

Редовни судови, осим констатације да је против апеланта потврђена оптужница, нису дали било какво друго образложење у погледу постојања основане сумње да је апелант починио кривично дјело за које се терети. Да би се могло говорити о постојању основане сумње да је апелант починио наведено кривично дјело у смислу одредбе члана 146. став 1. ЗКП-а (Закон о кривичном поступку Федерације БиХ - „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09,

¹ Секретар Омбудсмена за дјецу Републике Српске, редовни професор Факултета правних наука Универзитета „Апеирон” Бања Лука, e-mail: marina.simovic@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0008-3330-4023>.

12/10, 8/13, 59/14 и 74/20) и члана 5. став 1. тачка ц) Европске конвенције, односно да би му се на темељу тога могла одредити мјера притвора, потребно је да разлози који су дати у одлуци суда о притвору буду у јасној вези с радњом извршења кривичног дјела за које се апелант терети. У конкретном случају, Уставни суд из образложења оспорених рјешења не може утврдити које је то конкретно радње апелант предузео да би се теретио за наведено кривично дјело, нити на којим доказима је суд утемељио своје закључке о постојању основане сумње.

Уставни суд подсјећа да се, без обзира на потврђену оптужницу, пошто се ради о лишавању слободе апеланта, у свакој фази поступка захтијева утврђивање постојања основане сумње. Стога, пуко позивање на потврђену оптужницу, без конкретизације разлога о томе зашто суд и даље сматра да постоји основане сумња, не задовољава стандарде члана 5. Европске конвенције.

Надаље, апелант наводи и да је приликом лишења слободе саслушан на околности у вези с којима је предложен притвор без присуства браниоца. Ово, у бити, значи да апелант истиче да му притвор није одређен „у складу са законом прописаним поступком“.

У сези с тим, Уставни суд запажа да је одредбом члана 59. став 2. ЗКП-а експлицитно прописано да осумњичени, односно оптужени мора имати браниоца приликом изјашњења о приједлогу за одређивање притвора, за вријеме док притвор траје. Имајући то у виду, Уставни суд констатује да није постојала законска могућност да Општински суд одржи рочиште за апелантово изјашњење о приједлогу за одређивање притвора и да га саслуша без присуства браниоца. Стога, Уставни суд сматра да је супротно поступање Општинског суда у конкретном случају довело до повреде суштинског процедуралног захтјева утврђеног домаћим законом, што је даље довело и до кршења апелантова права из члана II/3.д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5. став 1. тачка ц) Европске конвенције.

Коначно, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси усвојио становиште да је, с обзиром на темпорални карактер рјешења о одређивању, односно продужењу притвора, довољно да утврди повреду уставног права и укаже на учињене пропусте у поступку одређивања мјере притвора, у ситуацији када утврди да је изрицање мјере притвора резултирало повредом права на слободу и сигурност и да је у вријеме доношења одлуке Уставног суда трајање изречене мјере истекло (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-4531/15 од 8. децембра 2015. године, тач. 68. и 69., с референцама на релевантну праксу Уставног суда, доступна на www.ustavnisud.ba). Међутим, Уставни суд

напомиње да је Општински суд обавезан да, ако се апелант буде налазио у притвору у вријеме пријема ове одлуке, одмах предузме радње којима ће спријечити даљње кршење апелантова права на слободу и сигурност, како је наведено у овој одлуци.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-1773/23 од 23. маја 2024. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Плаћање купопродајне цијене

Повријеђено је апелантово право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода јер редовни судови, доносећи оспорене пресуде, нису поштовали начела права на правичан поступак „у цјелини“ због тога што важна питања, која су од значаја за исход спора, као и од значаја за поштовање апелантових права, нису увјерљиво и јасно образложили или их нису уопште образложили или су на таква питања произвољно примијенили релевантно право. На тај начин редовни судови су оставили релевантна питања без одговора, што је неприхватљиво с аспекта начела права на правичан поступак „у цјелини“. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да предметни поступак није био правичан „у цјелини“ на штету апеланта.

Из образложења:

Имајући у виду да се апелант спорним уговором подвргао непосредном извршењу над својом цјелокупном имовином у случају да не плати купопродајну цијену у уговореном року, Уставни суд запажа да је произвољан став редовних судова да је у таквој ситуацији тужени имао право једнострано раскинути уговор. Наиме, Уставни суд подсјећа да је чланом 124. ЗОО-а (Закон о облигационим односима - „Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, „Службени лист РБиХ“ бр. 2/92, 13/93 и 13/94 и „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 29/03 и 42/11) прописано да у двостраним уговорима, кад једна страна не испуни своју обавезу, друга страна може, „ако није што друго одређено“, захтијевати испуњење обавеза или, под условима предвиђеним у идућим члановима, раскинути уговор простом изјавом, ако раскид уговора не наступа по самом закону,

а у сваком случају има право на накнаду штете. Осим тога, према члану 23. Закона о извршном поступку (Закон о извршном поступку - „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09, 29/11, 74/11, 35/12, 35/12, 46/16, 36/17, 55/18 и 25/20) став (4) спорни уговор има статус извршне исправе јер је чланом 90. Закона о нотарима („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 45/02, 30/16 и 29/18) прописан као извршна исправа у ситуацији каква је уговорена спорним уговором. Дакле, члан 124. ЗОО-а није могао бити примијењен на начин на који су га примијенили редовни судови јер у конкретном случају је нешто друго одређено, а то је апелантов пристанак на непосредно извршење.

Друга опција из члана 124. ЗОО-а била би захтјев за испуњење обавеза, што би подразумевало тужбу пред судом, али је она искључена подвргавањем апеланта непосредном извршењу без одлагања, дакле јер је већ постојала извршна исправа. Трећу опцију – једнострани раскид уговора - могао је користити апелант позивајући на члан 123. ЗОО-а јер су и сами редовни судови утврдили тешкоће у пословању туженог до ситуације да је хипотекарни повјерилац затражио извршење и над некретнинама које су предмет уговора, због чега је испуњење обавезе туженог, када је ријеч о осигурању брисовне дозволе и хипотеке за некретнине које су предмет уговора, постало неизвјесно, а редовни судови су заузели став да одредбе члана 123. ЗОО-а нису биле примјениве у поступку који је резултирао оспореним одлукама тих суда. Коначно, према мишљењу Уставног суда, редовни судови су произвољно и селективно примијенили и одредбе спорног уговора и релевантне одредбе ЗОО-а када су одбили апелантов захтјев за утврђење да је тај уговор правно ваљан и обавезујући, односно усвајајући противтужбени захтјев да је спорни уговор престао једностраном изјавом воље туженог због тога што апелант није платио купопродајну цијену.

Уставни суд не налази образложење у одлукама редовних суда зашто приликом одлучивања о апелантовом захтјеву да је спорни уговор правно ваљан и обавезујући - није примијењена иста одредба тог уговора као приликом одбијања противтужбеног захтјева туженог да му апелант исплати накнаду на име изгубљене добити. Остаје неразјашњено зашто су редовни судови закључили да је изјава туженог о једностраном раскиду спорног уговора законита, тј. у складу с одредбама члана 124. ЗОО-а, иако је њиме уговорено извршење без одлагања над апелантовом цјелокупном имовином у случају неплаћања купопродајне цијене. При томе је неспорно да тужени није покренуо извршни поступак за исплату купопродајне цијене, а одредбама спорног уговора странке нису уговориле да у случају

неплаћања уговорене цијене у уговореном року - тужени може једнострано раскинути уговор.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3993/22 од 11. јула 2024. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Заштита околине

Дошло је до кршења права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када из образложења оспорених пресуда Врховног суда, као и спорних рјешења Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, произлази да није дато адекватно образложење зашто је у конкретним случајевима закључено да нема значајних промјена у смислу Закона о заштити животне средине, те да стога није било потребно провести јавну расправу прије обнове дозволе.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је у образложењима оспорених пресуда Врховног суда Републике Српске, као и у спорним рјешењима Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, само констатовано да из достављених доказа, појединачно наведених, произлази да није дошло до значајних промјена услова који се односе на изградњу спорних МХЕ (мини хидроелектране). Међутим, Уставни суд сматра да недостаје детаљно и јасно образложење како је и на основу чега утврђено да у конкретним случајевима нема значајних промјена. Наиме, Уставни суд указује да није довољно да се утврди само то да је инвеститор доставио доказе прописане чланом 5. Правилника о поступку ревизије и обнављања еколошких дозвола („Службени гласник Републике Српске“ бр. 28/13 и 104/17), а да се при томе ти докази адекватно не анализирају, односно цијене.

У образложењу одлука о обнови еколошке дозволе било је потребно детаљно навести шта произлази из сваког доказа који је достављен, те сваки доказ довести у везу с осталим доказима, како би се могло видјети на основу чега је Министарство закључило да су испуњени услови за обнову раније издатих дозвола. Осим тога, Уставни суд наглашава да није до-

вољно само констатовати да спорне МХЕ нису изграђене, као што то наводи Министарство у одговору на апелацију, па закључити да није било значајних промјена. Питање недостатка релевантних информација о околини, у виду неадекватног образложења одлука Министарства, кључно је у смислу члана 6. став 10. Аархуске конвенције (Конвенција о приступу информацијама, учешћу јавности у одлучивању и приступу правди у питањима околине - Одлука о ратификацији Конвенције, „Службени гласник БиХ“ – Међународни уговори број 8/08). Ако одлука нема адекватно образложење, онда јавност (укључујући и апеланта) не може бити у стању да разумије суштински основ одлуке и, ако је потребно, да дјелотворно оспори процес доношења одлуке пред судом. Учешће јавности у поступку прије доношења одлуке о обнови дозволе, у складу са ставовима из члана 6. Аархуске конвенције, не би било потребно ако је очито да је утицај на околину безначајан или непостојећи.

Међутим, у конкретном случају Уставни суд запажа да се из образложења оспорених одлука Врховног суда и Министарства не види да је урађена темељита анализа на основу које је закључено да заиста није дошло до значајних промјена услова који се односе како на спорна постројења тако и на локацију на којој су та постројења предвиђена. Ово поготово у конкретном случају када није спорно да је на истој ријеци већ изграђена једна МХЕ, што је несумњиво могло довести до значајних промјена у смислу Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ бр. 71/12, 79/15 и 70/20), нарочито имајући у виду да су спорне еколошке дозволе издате 2015. године. Образложење у којем би се објаснило да ли је, како и на основу чега проведена адекватна анализа услова за доношење одлуке о обнови еколошке дозволе - омогућило би редовном суду да се увјери да учинковито учешће јавности није било потребно прије доношења одлуке о обнови дозволе, што није случај у конкретном предмету.

Сходно свему изнесеном, Уставни суд подсјећа да разлози наведени у образложењу одлуке морају обухватити све важне аспекте конкретног случаја који су могли утицати на коначну одлуку (мјерило релевантности). Имајући у виду да из образложења оспорених пресуда Врховног суда, као и спорних рјешења Министарства произлази да није дато адекватно образложење за закључак да нема значајних промјена у односу на првобитне захтјеве, као ни постоји ли штета за здравље људи и околину, Уставни суд сматра да наведена образложења не задовољавају стандарде које предвиђа право на правично суђење.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3476/23 од 21. марта 2024. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Право на приступ суду

Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода јер су редовни судови оспореним одлукама, због произвољне примјене одредби Закона о парничном поступку о прекиду поступка, у датим околностима прекршили апелантово право на приступ суду, тј. онемогућили га да дође до одлуке о меритуму тужбеног захтјева за накнаду штете и предају у посјед предметних некретнина.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је цитираном одредбом ЗПП (Закон о парничном поступку - „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15), на коју су се редовни судови позвали, прописано да ће суд одредити прекид поступка ако је одлучио да сам не рјешава о претходном питању. Међутим, према мишљењу Уставног суда, редовни судови су приликом доношења оспорених одлука пропустили испитати све специфичне околности конкретног случаја и у складу с тим оцијенити представља ли предметни поступак експропријације доиста претходно питање од којег зависи одлука у конкретном случају. У вези с тим, Уставни суд запажа да је апелант поднио тужбу за накнаду штете против тужених као извођача рада који су користили и оштетили његове некретнине. Надаље, рјешење о експропријацији је укинато и, према стању списка, у раздобљу од више од 12 година није донесена никаква одлука о овом питању. Дакле, неспорно је да у конкретном случају нема правоснажне одлуке о евентуалној експропријацији апелантових некретнина.

У том контексту Уставни суд запажа да из оспорених одлука не произлази да су судови узели у обзир наведене околности, већ су своје одлуке, у бити, утемељили само на томе да се ради о истим некретнинама, што се у околностима конкретног случаја не чини довољним за такву одлуку. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да су апелантови наводи о произвољној примјени процесног права утемељени. Према мишљењу Уставног суда, редовни судови су у оспореним рјешењима произвољно примијенили одредбе ЗПП у погледу услова за прекид парничног поступка, те су тако онемогућили апеланта у остваривању права да о његовим грађанским правима буде одлучено у ефикасном судском поступку. Тиме су редовни судови повриједили апелантово право на приступ суду, што

заправо представља кључни аспект права на правично суђење. У том контексту, Уставни суд указује да члан 6. став 1. Европске конвенције осигурава право на приступ суду пуне надлежности, као и право да суд донесе одлуку у меритуму апелантовог тужбеног захтјева, чак и у случају када је одговарајући управни поступак у току (*mutatis mutandis*, Одлука број У-24/00 од 31. августа 2001. године, доступна на www.ustavnisud.ba, став 28).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3682/18 од 22. априла 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Уговор о поклону

Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је Врховни суд приликом доношења своје одлуке произвољно примијенио одредбе Породичног закона Федерације БиХ који није био на снази у вријеме закључења спорног уговора о поклону, односно када није указао ни на једну другу одредбу релевантног закона, на адекватну судску праксу или на неко друго логично образложење из којег би произлазило зашто су на конкретни случај примијењене одредбе закона који није био на снази у вријеме закључења спорног уговора о поклону.

Из образложења:

Уставни суд запажа да је предметни уговор о поклону којим је апелантинин супруг поклонио туженој предметни стан закључен 30. јуна 2004. године и да је овјерен у Општинском суду 2. јула 2004. године. Затим, да је чланом 388. Породичног закона Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/05, 41/05 и 31/14), на који закон се позвао Врховни суд у образложењу оспорене одлуке, прописано да тај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеним новинама Федерације БиХ“, а да је чланом 387. наведеног закона прописано да ступањем на снагу тог закона - престаје примјена раније важећег Породичног закона („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/79 и 44/89 и „Службени лист РБиХ“ бр. 6/94 и 13/94). Уставни суд, такође, запажа да је наведени Породични закон Федерације БиХ објављен у „Службеним новинама Федерације БиХ“ број 35/05 од 20. јуна 2005. године. С обзиром на наведене чланове Породич-

ног закона Федерације БиХ, произлази да је тај закон ступио на снагу 28. јуна 2005. године када је престао с примјеном ранији Породични закон.

Имајући у виду наведене одредбе Породичног закона Федерације БиХ из којих јасно произлази да тај закон није био на снази у вријеме закључења спорног уговора о поклону (закључен 30. јуна 2004. године, а овјерен 2. јула 2004. године), као и образложење оспорене пресуде Врховног суда из којег произлази да је Врховни суд право апелантициног супруга да поклони 1/2 дијела предметног стана управо заснивао на одредбама Породичног закона Федерације БиХ (који је ступио на снагу тек 28. јуна 2005. године), Уставни суд сматра да је Врховни суд у конкретном случају произвољно примијенио материјално право. Уставни суд, такође, запажа да Врховни суд није указао ни на једну другу одредбу релевантног закона, на адекватну судску праксу или на неко друго логично образложење из којег би произлазило зашто су на конкретни случај примијењене одредбе закона који није био на снази у вријеме закључења спорног уговора о поклону. Ово поготово ако се има у виду да је одредбом члана 265. Породичног закона, који је био на снази у вријеме закључења предметног уговора о поклону, прописано да заједничком имовином брачни другови располажу споразумно (став 1), те да својим удјелом у заједничкој имовини један брачни друг не може самостално располагати, нити га оптеретити правним послом међу живима (став 2).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-5729/18 од 4. јуна 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Накнада штете

Постоји кршење права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када из оспореног рјешења произлази произвољно образложење у односу на утврђено чињенично стање пред првостепеним судом, које Окружни суд ничим није довео у сумњу, и апелантов приједлог зато што ништа из ст. (1), (2) и (3) члана 163. Закона о извршном поступку не упућује на закључак да се одговорност послодавца према ставу (1) цитираног члана утврђује у парничном поступку, јер се апелантов приједлог није односио на накнаду штете коју има у виду став (4) члана 163. овог закона.

Из образложења:

Имајући у виду садржај одредби члана 163. ст. (1), (2) и (3) ЗИП-а (Закон о извршном поступку - „Службени гласник Републике Српске“ бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14, 5/17, 60/17, 115/17, 58/18 и 66/18), у контексту образложења Окружног суда, Уставни суд сматра да ништа из цитираних одредби не упућује на закључак да се одговорност послодавца у смислу става (1) члана 163. ЗИП-а утврђује у парничном поступку. Према оцјени Уставног суда, управо се јасним језичким тумачењем одредби члана 163. ст. (2) и (3) ЗИП-а додатно учвршћује претходни закључак. У вези с тим, Уставни суд примјећује да се цитираним одредбама прописује да се „приједлог“ подноси до краја извршног поступка, те да рјешење којим се приједлог усваја - има снагу „рјешења о извршењу“.

У конкретном случају није спорно да је током трајања извршног поступка, а по апелантовом приједлогу сходно члану 163. став (1) ЗИП-а, проведен поступак у којем је учествовао и Универзитет у Бањој Луци, као учесник у поступку, у оквиру којег је проведено вјештачење од стране вјештака економске струке којим је утврђена висина новчаног износа и временски период у којем је послодавац могао, а пропустио је обуставити новчани износ по основу рјешења о извршењу, затим првенствени ред намирења потраживања у смислу члана 144. ЗИП-а, сходно чињеници да је плата извршеника била оптерећена административним забранама по основу кредита, те висина новчаног износа коју је Универзитет обуставио са плате извршеника (у периоду од априла до септембра 2016. године). Уставни суд, такође, запажа да Окружни суд ни на који начин није проблематизирао налаз и мишљење вјештака, нити је довео у питање утврђено чињенично стање пред Основним судом, нити га је на било који начин довео у сумњу, осим што је тврдио да се одговорност послодавца за стварну штету мора утврђивати по општим правилима парничног поступка. Према оцјени Уставног суда, такво образложење Окружног суда нема упориште у одредбама члана 163. ст. (1), (2) и (3) ЗИП-а, чињеницама утврђеним пред Основним судом, те коначно апелантовом приједлогу, па се дато образложење Окружног суда сматра произвољним.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-7475/18 од 9. септембра 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Наплата потраживања на терет кантоналног буџета

Апеланти ће наплатити своја потраживања на терет буџета Херцеговачко-неретванског кантона у разумном року имајући у виду да је наведени кантон извршио генералне мјере у складу са захтјевима из Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, па су наводи апеланата о повреди права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. ове конвенције неосновани.

Из образложења:

Уставни суд констатује да наведене апелације покрећу питање пропуста јавне власти, конкретно ХНК (Херцеговачко-неретванског кантона), да испуни своју позитивну обавезу заштите индивидуалних људских права и омогући извршење судских одлука на терет буџета у разумном року у складу са стандардима права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције.

Уставни суд подсјећа да је, одлучујући о истом уставноправном питању, у Одлуци о допустивости и меритуму број АП-4220/19 од 22. децембра 2020. године (доступна на www.ustavnisud.ba) одбио као неутемељене апелације поднесене због непровођења судских одлука на терет буџета ХНК, с позивом на одлуку Европског суда за људска права *Лавић против БиХ* од 9. новембра 2020. године. У тој одлуци Европски суд је брисао представке јер је тај Кантон 28. јула 2020. године усвојио Акциони план који пружа задовољавајуће рјешење, чиме је извршио раније дате налоге. У наведеној одлуци Уставни суд је, позивањем на релевантну праксу Европског суда, навео да ће апеланти према Акционом плану који пружа задовољавајуће рјешење проблема непровођења одлука домаћих судова на терет буџета - наплатити своја потраживања на терет буџета ХНК у разумном року. С обзиром на то да се у конкретном случају предмети односе на исто правно и чињенично питање које је Уставни суд већ разматрао у наведеној одлуци, Уставни суд се, умјесто посебног образложења - у цијелости позива на образложење из Одлуке број АП-4220/19.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-2036/23 од 19. јуна 2024. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Уплата потраживаног износа

Нема кршења права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када из образложења оспорених пресуда не произлази ништа што би оправдало бројне приговоре апеланта који током поступка није успио да докаже наводе из тужбе, што је био разлог да се тужбени захтјев одбије примјеном правила о терету доказивања, у смислу Закона о парничном поступку.

Из образложења:

Имајући у виду изнесене приговоре Уставни суд запажа да је суштински тужбени захтјев одбијен примјеном правила о терету доказивања (чл. 7., 123. и 126. ЗПП - Закон о парничном поступку, „Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08, 45/09, 49/09 и 61/13). У вези с тим, Уставни суд подсјећа да одредбе ЗПП обавезују странке да суду предоче све чињенице на којима заснивају захтјев и да изведу доказе на којима се утврђују те чињенице (члан 7. став 1. ЗПП), при чему су странке дужне доказати чињенице на којима заснивају свој захтјев (члан 123. став (1) ЗПП). Уколико странка не увјери суд да егзистирају одређене чињенице на којима се заснива захтјев странке - суд ће захтјев одбити.

Полазећи од наведеног правила процесног права, Уставни суд из образложења оспорене пресуде запажа да парничне странке нису понудиле доказе на темељу којих би редовни судови утврдили релевантне чињенице за разрјешење предметног спора, односно какав је био договор парничних странака у погледу међусобне пословне сарадње. Имајући у виду апелационе приговоре у свјетлу образложења Вишег привредног суда, који је донио коначну одлуку у овом предмету, а који је кориговао став првостепеног суда у вези са примјеном материјалног права, Уставни суд у датом образложењу не запажа ништа што би оправдало изнесене приговоре у вези са образложењем тог суда да апелант није доказао одлучне чињенице релевантне за разрјешење предметног спора.

У вези са апелантовим приговором којим тврди да је током поступка доказао основаност тужбеног захтјева, јер је утврђено да је на апелантов рачун уплатио аванс у висини потраживаног износа, Уставни суд запажа да су редовни судови утврдили ту чињеницу, али да из проведених доказа нису могли утврдити основ за ту уплату, односно какав је договор парнич-

них странака претходио тој уплати, што је у коначници и резултирало доношењем одлуке о одбијању тужбеног захтјева. Изнесено важи посебно у свјетлу чињенице да је тужени поднио противтужбени захтјев, тако да су се захтјеви парничних странака морали сагледавати и рјешавати у међусобној вези, што је нагласио Виши привредни суд приликом одлучења.

У вези са апелантовим позивањем да су редовни судови приликом одлучења требали примијенити одредбу члана 210. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04), Уставни суд указује на одредбу члана 2. став (3) ЗПП. Коначно, Уставни суд не запажа да апелант приговара да му је током поступка било ускраћено право да у поступку учествује равноправно са супротном страном, односно да располаже тужбеним захтјевом, да предлаже доказе, да се очитује о доказима супротне стране и сл

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-7029/18 од 15. јула 2020. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Образложење пресуде у кривичном поступку

Нема кршења апелантовог права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у предметном кривичном поступку у којем је апелант проглашен кривим за почињење кривичног дјела несавјесног рада у служби, а редовни судови су за своје утврђење и одлучивање у односу на кривичноправну одговорност - у оспореним одлукама дали јасна и прецизна образложења из којих произлази да су током кривичног поступка против апеланта поштовани сви стандарди права на правично суђење.

Из образложења:

Разматрајући апелантове наводе којима указује на чињенично стање и примјену материјалног права, као и апелантове тврдње да оспорене пресуде на садрже образложење, Уставни суд запажа да је апелант идентичне приговоре истицао током поступка пред редовним судом, о чему су се првостепени и другостепени суд довољно јасно, прецизно и аргументовано

изјаснили. У вези с тим, Уставни суд, прије свега, запажа да је првостепени суд у својој пресуди навео доказе које је анализирао, те довео у међусобну везу, па је утврдио да је апелант пропустио да изврши потребан надзор због чега је Привредном друштву нанио штету (обављајући послове руководиоца, треба да контролише и надзире рад упослених; не само да није спријечио отуђење робе, апелант је према утврђењу редовног суда наредио подређеним издавање фиктивних фактура како би прикрио мањак; сам апелант је био укључен у чињењу мањка за Привредно друштво).

Уставни суд примјећује да је Општински суд анализирао проведене доказе, изјаве свједока и материјалне доказе, на основу којих је дошао до својих закључка. Такође, Уставни суд примјећује да је (као и у апелацији) апелант у жалби указивао да су се рачуни „накнадно накуцавали“ ради реализације плана продаје. Кантонални суд је указао да проведени докази указују да су се фиктивни рачуни сачињавали према апелантовој наредби, те је цијенио ирелевантним приговоре који се односе на примљену робу, као и оспоравање поступка инвентуре, те утврђивање спорних мањкова.

У околностима конкретног случаја, Уставни суд запажа да је Општински суд, супротно апелационим приговорима, навео потпуно, јасно и аргументовано образложење за своју одлуку, коју је донио у складу с релевантним одредбама Закона о кривичном поступку Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 и 74/20) и Кривичног закона Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 и 75/17). Кантонални суд је такође јасно навео да жалба није основана (осим у дијелу одлуке у казни).

Супротно наводима из апелације, Уставни суд није могао закључити да је начином на који је поступак вођен, оцијењени докази и утврђено чињенично стање и примијењено материјално и процесно право - апеланту повријеђено право на правичан поступак. Наиме, апелант и у апелацији супротставља своје закључке закључку редовног суда – да је починио кривично дјело, на начин како је то утврђено пресудом. Међутим, осим апелантовог незадовољства оспореним пресудама, Уставни суд у самом поступку не налази ништа што би указивало да је дошло до повреде апелантовог права на правично суђење.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-731/21 од 22. јуна 2022. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Суђење у разумном року

У конкретном поступку дошло до кршења права на правично суђење у разумном року из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода будући да је Општинском суду у Сарајеву требало око три године и три мјесеца да одлучи о апелантовом приговору мјесне ненадлежности, а за шта овај суд није дао разумно и логично објашњење.

Из образложења:

Након што је испитао све документе који су му поднесени у наведеном предмету, Уставни суд није уочио било какву чињеницу или аргумент који би могао оправдати свеукупну дужину наведеног поступка. Уставни суд запажа да конкретни поступак траје преко пет година и осам мјесеци, те да је у том периоду донесена првостепена пресуда. Међутим, Уставни суд примјећује да је Општинском суду у Сарајеву требало око три године и три мјесеца да одлучи о апелантовом приговору мјесне ненадлежности, што је у одлучујућој мјери допринијело да поступак траје преко пет година. Имајући у виду своју праксу о овом питању, Уставни суд сматра да је у конкретном предмету дужина поступка била прекомјерна, те да није задовољила критериј „разумног рока“. При томе, иако у овом случају за дужину трајања поступка није утврдио одговорност Кантоналног суда пред којим се предмет тренутно налази, Уставни суд сматра да је сврсисходно да наложи Кантоналном суду да по хитном поступку донесе одлуку у овом предмету (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-1117/21 од 7. септембра 2022. године, тачка 46, доступна на интернетској страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

С обзиром на одлуку у овом предмету и своју досадашњу праксу (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП-2975/21 од 7. септембра 2022. године, тач. 32–34), Уставни суд сматра да апеланту, у смислу члана 74. Правила Уставног суда, на име накнаде штете због недоношења одлуке у разумном року треба исплатити износ од 300,00 КМ. Ову накнаду је дужна платити Влада Кантона Сарајево (због утврђене одговорности Општинског суда у Сарајеву), и то у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке, уз обавезу да након истека тог рока плати апеланту законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком.

Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-3979/22 од 15. фебруара 2024. године)

ПРАВО НА ПРИВАТНИ И ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ, ДОМ И ПРЕПИСКУ

Дозвољавање посјете чланова породице лицу које се налази у притвору

Не постоји повреда апелантовог права на приватни живот из члана II/3.ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када су у специфичним околностима конкретног предмета (рана фаза поступка, оправдана бојазан од посредног утицаја на даљњи ток кривичног поступка, те пандемија вируса Covid-19) апеланту, уз одређена ограничења коначним рјешењем Општинског суда, дозвољене посјете његове породице док се налази у притвору, при чему је Општински суд за своју одлуку дао логично и увјерљиво објашњење које се Уставном суду не чини произвољним.

Из објашњења:

Уставни суд запажа да је приликом доношења оспорених рјешења Општински суд поступао на основу одредаба члана 158. ст. 1. и 4. Закона о кривичном поступку Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14). Из наведеног произлази да је поступање Општинског суда било утемељено на закону. Даље, у погледу разматрања питања да ли је ово поступање било у сврху легитимног циља, Уставни суд запажа да из објашњења оспорених рјешења произлази да је Општински суд, доносећи оспорена рјешења, имао у виду да је у фази у којој се поступак налазио у вријеме доношења оспорених рјешења - било потребно осигурати неометано провођење свих радњи у предметном кривичном поступку, будући да се ради о почетној фази поступка у којој је апелант тек сазнао да постоји истрага против њега, због чега је постојала оправдана бојазан да би могао утицати на даљњи ток поступка. На основу наведеног, Уставни суд сматра да је наведено мијешање Општинског суда било у сврху легитимног циља.

Код разматрања питања да ли је наведено мијешање било пропорционално легитимном циљу који се желио постићи, Уставни суд, у погледу по-

ступања Општинског суда, запажа да су апеланту првостепеним рјешењем посјете породице биле забрањене, уз образложење да постоји оправдана бојазан да би у овако раној фази поступка могао утицати на даљњи ток кривичног поступка - посредним утицајем на свједоке и друге доказе важне за поступак. Даље, другостепеним рјешењем, донесеним по апелантовој жалби, апеланту су дозвољене посјете и телефонски контакти са супругом, дјецом и родитељима уз одређена ограничења (посјете и телефонски контакт треба обављати уз надзор овлашћеног затворског службеника, без разговора о кривичном поступку који је у току). Образложење из другостепеног рјешења Општинског суда се Уставном суду чини логичним и увјерљивим, донесеним у складу с релевантним законским одредбама, при чему су узете у обзир околности конкретног предмета (рана фаза поступка и потреба да се осигура неометано провођење кривичног поступка).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-2976/20 од 10. децембра 2020. године)

ПРАВО НА ДЈЕЛОТВОРАН ПРАВНИ ЛИЈЕК

Коришћење правних лијекова

Нема кршења права на дјелотворан правни лијек из члана 13. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у вези са правом на правично суђење, јер је апеланту била на располагању могућност да изјави жалбу против првостепене пресуде и ревизију против другостепене пресуде, које правне лијекове је и користио, а чињеница да кориштени правни лијекови нису резултирали апелантовим успјехом - не може водити закључку о кршењу тог права.

Из образложења:

Уставни суд указује на то да је апелант у предметном поступку користио законом предвиђене правне лијекове, односно жалбу против првостепене пресуде и ревизију против другостепене пресуде, а које су Кантонални суд и Врховни суд, насупрот апелантовим наводима, размотрили и закључили да су неосновани, дајући за то јасна образложења. При томе, чињеница да

ти правни лијекови нису имали као резултат доношење одлуке у апелантову корист - сама по себи не води кршењу права на дјелотворан правни лијек.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-2574/20 од 12. јануара 2022. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ

Несметано коришћење стамбеног објекта

Није дошло до повреде права на имовину из члана II/3.к) Устава Босне и Херцеговине будући да је мијешање у ово право извршено у складу с релевантним одредбама Закона о просторном уређењу, да је служило законитом циљу у јавном интересу, те да је, имајући у виду специфичне околности конкретног случаја, успостављена правична равнотежа између апелантовог права на имовину и јавног интереса.

Из образложења:

У поступку издавања урбанистичке сагласности није било спорно да је апелант учествовао јер је урбанистичка сагласност тражена за некретнину која је повезана с кориштењем апелантове некретнине која је у његовом власништву. Стога, Уставни суд сматра да апелант посједује имовину у смислу члана II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Надаље, Уставни суд сматра да је оспореним одлукама, којима је усвојена урбанистичка сагласност за изградњу инвеститоровог објекта, дошло до мијешања у апелантово право на имовину зато што је апелантов објект изгубио прилаз јавном путу кроз инвеститоров објект за који се тражи урбанистичка сагласност.

С обзиром на то, руководећи се критеријима који произлазе из праксе Европског суда за људска права (види, између осталих, Европски суд, *Kothenicz против Мађарске*, пресуда од 13. октобра 2020. године, представка број 29258/16, тач. 31.-42), Уставни суд треба одговорити и на сљедећа питања: (а) да ли је мијешање предвиђено законом, (б) да ли мијешање служи законитом циљу у општем или јавном интересу и (ц) да ли је мијешање пропорционално циљу, тј. да ли успоставља правичну равнотежу између апелантовог права и општег или јавног интереса.

У вези с првим питањем, Уставни суд запажа да из образложења оспорених одлука произлази да је урбанистичка сагласност издата у управном

поступку на основу релевантних одредби Закона о просторном уређењу („Службене новине Средњобосанског кантона“ број 11/14), тј. члана 62. наведеног закона. Наиме, у поступку издавања урбанистичке сагласности закључено је да је Регулационим планом „Градски центар“ Бугојно предвиђена локација објекта за који се тражи сагласност. Поред тога, Уставни суд запажа да је у току поступка утврђено да је власник и посједник на дијелу пословног објекта који граничи с инвеститоровим објектом који је прије био у апелантовом посједу, тј. спорним пролазом - постао сувласник, и то на основу правоснажне судске одлуке.

Такође, из образложења оспорених одлука Уставни суд запажа да се сувласник противио било каквом проласку кроз његов дио пословног простора, али да није оспоравао градњу инвеститоровог објекта, тј. да се зазида спорни пролаз. Осим тога, утврђено је да спорни пролаз апелант дуги низ година није користио нити је ту чињеницу апелант оспоравао током поступка. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је мијешање у апелантову имовину извршено у складу са законом. Уставни суд сматра да је наведено мијешање у апелантову имовину имало легитиман циљ у јавном интересу - ради провођења прописа о урбанистичком планирању, као и планском уређењу простора и управљању простором.

Уставни суд, слиједећи властиту праксу и праксу Европског суда, указује на то да у сваком поједином случају мора постојати „правичан однос“ између захтјева јавног интереса који се жели постићи и заштите основних права појединаца, што није могуће постићи ако апелант мора сносити „посебан и претјеран терет“. Стога, Уставни суд сматра да је у околностима конкретног случаја главно питање да ли је мијешање у апелантову имовину пропорционално легитимном циљу који се жели постићи, односно да ли успоставља правичну равнотежу између апелантовог права и јавног интереса.

Уставни суд запажа да у конкретном поступку није било спорно да је постојао спорни пролаз кроз инвеститоров објект, који је спајао стамбени дио апелантовог објекта с јавним путем. Утврђено је да је тај пролаз зазидан. Међутим, Уставни суд запажа и да је током поступка утврђено да је апелант власник како стамбеног дијела објекта који се налази на спрату, тако и пословног дијела објекта који се налази у приземљу и који има прилаз јавном путу цијелом својом дужином. Дакле, прилаз апелантовом објекту с јавног пута постоји, али, с друге стране, објекта.

С обзиром на наведено, имајући у виду околности конкретног случаја, Уставни суд сматра да оспореним одлукама није стављен посебан и претјеран терет на апеланта зато што апелантов објект, након што је зази-

дан спорни пролаз, није изгубио приступ јавном путу који је могућ с друге стране објекта. Стога, Уставни суд сматра да је оспореним одлукама успостављена правична равнотежа између апелантовог права и јавног интереса.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-464/21 од 30. новембра 2023. године)

ПРАВО НА СЛОБОДУ КРЕТАЊА И ПРЕБИВАЛИШТА

Мјере забране

Нема повреде права из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2. Протокола број 4 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода када у околностима конкретног случаја нема ништа што би упутило на закључак да су мјере забране, које су одређене апеланту у складу са законом и у служби легитимног циља, нарушиле правичну равнотежу на начин да су ставиле претјеран терет на апеланта у остваривању његовог права на слободу кретања и пребивалишта.

Из образложења:

У погледу питања пропорционалности мјера забране с апелантовим правом на слободу кретања, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда за људска права, приликом испитивања пропорционалности - суд треба да размотри три елемента: а) апелантово понашање, укључујући, ондје гдје је то релевантно, постојање пријетње по јавни поредак; б) посебан утицај на апелантове специфичне околности, укључујући породичне потребе и финансијска средства, те ц) да ли је апелант имао истински интерес за остваривање права на које утиче оспорено ограничење (види Европски суд, *Гариб против Холандије*, пресуда од 6. новембра 2017. године, представка број 43494/09, тач. 158.-164.). Европски суд је такође истакао да неодређена лична преференција, за коју није дато никакво оправдање, не може надјачати јавно одлучивање, умањујући тиме поље слободне процјене државе (*ibidem*, тачка 166).

Имајући у виду наведене стандарде, Уставни суд запажа да су редовни судови за вријеме трајања мјера забране водили рачуна о апелантовим специфичним интересима, као и о томе да се апелантово право на слободу кретања не ограничава преко неопходно потребне мјере. Овај закључак Уставни суд заснива на образложењима оспорених рјешења из којих

произлази да апеланту изреченим мјерама забране није угрожено право на рад и остваривање прихода, као и да, у случају да се укаже потреба да из оправданих разлога мора да напусти територију БиХ - апелант има могућност да од суда тражи издавање сагласности за то. Уставни суд запажа да из списка не произлази, нити је апелант навео у апелацији да је некада од суда тражио сагласност и/или да му је она ускраћена.

Уставни суд подсјећа да кривични поступак нужно подразумијева одређене рестрикције у односу на лица против којих се води и да мјере забране представљају одраз тих рестрикција, у оквиру којих постоје и одређена ограничења основних права и слобода лицима којима су изречене - у мјери која је нужна да се заштите и остваре легитимни циљеви кривичног поступка. У конкретном предмету, као разлог за укидање мјера забране апелант наводи да као начелник Општине није у могућности да обавља своју функцију у пуном капацитету будући да због мјере забране путовања не може остваривати политичке и пословне контакте ван Босне и Херцеговине. Међутим, Уставни суд понавља да је апелант суочен с „кривичном оптужбом“ због поступка који се води против њега и да, због тога, није више питање његове слободне воље гдје ће путовати јер су његова права сада ограничена.

Дакле, апелантови наводи своде се на његово генерално незадовољство мјерама које су према њему примијењене. Међутим, Уставни суд не налази да су у конкретном предмету оне непропорционалне циљу који се жели постићи, поготово када се имају у виду разлози које је дао суд (у образложењу), као и апелантова уопштена аргументација и једини навод да не може остваривати политичке и пословне контакте, без доказа да је то оправдано или да га је суд одбио.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП-4050/22 од 13. јула 2023. године)